

Právní skutečnosti

Doc. JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D.

JUDr. Petr Lavický, Ph.D.

Osnova

- I. Právní skutečnosti
- II. Právní jednání – pojem, třídění
- III. Výklad právních jednání
- IV. Forma právních jednání
- V. Soukromá a veřejná listina
- VI. Právní jednání vůči nepřítomné osobě
- VII. Následky vad právních jednání
- VIII. Promlčení
- IX. Prekluze

Část I.

PRÁVNÍ SKUTEČNOSTI

Pojem právních skutečností

- **Právní skutečnosti**
 - skutečnosti, s nimiž objektivní právo spojuje vznik, změnu nebo zánik subjektivních práv a povinností
- **Právní důvod a právní následek**
 - PS je právním důvodem
 - vznik, změna, zánik práv a povinností je právním následkem
 - právní následky právního jednání viz § 545
 - právní následky právních událostí viz § 600

Subjektivní PS

- **Právní jednání**

- např. smlouva
- relevantní je kvalita vůle

- **Tzv. reálné akty**

- jsou výsledkem lidského chování, ale nezkoumáme vůli ani svéprávnost
- např. vytvoření věci (§ 1078 – smísení, § 1074 – zpracování)
- vytvoření autorského díla (namalování obrazu)

- **Protiprávní činy**

- rozpor s dobrými mravy (§ 2909)
- rozpor s právní povinností (§ 2910, § 2913)

Objektivní PS

- **Jednorázové: události**
 - narození
 - smrt
 - plynutí času
- **Trvající: stavy**
 - např. manželství

Část II.

PRÁVNÍ JEDNÁNÍ – POJEM, TŘÍDĚNÍ

Základní změny

- Změna **terminologie**
 - podle DZ návrat k tradičnímu pojetí (§ 859 OZO)
 - právní úkon se považuje za pojmový relikv totalitního práva
- Diskontinuita
- NOZ klade důraz na **autonomii** vůle
- Nová koncepce **neplatnosti** právního jednání (§ 547)
- Zmírnění požadavků na právní jednání
- Právním jednáním je i rozhodnutí právnických osob (ovšem limity, např. § 45 ZOK)

„Zmírnění požadavků“ na právní jednání

Projevy

- Řada vad není důvodem neplatnosti
- Strany mohou zhojit vady ve větším rozsahu
- Odklon od koncepce absolutní neplatnosti

Zdánlivá jednání

- Velmi častý výskyt zdánlivých právních jednání („*nepřihlíží se*“) – (§ 16, § 610, § 262, § 630, § 1551, § 2168, §2235 atd.)

Pojmové znaky PJ

- V užším x širším smyslu (§ 545)
- **Pojmové znaky** (nutné pro vznik/perfekci PJ):
 - projev vůle („navenek vyjádřené chtění“)
 - zaměření PV na vznik/změnu/zánik práv a povinností
 - uznání (aprobace) PV právním řádem
- Právní jednání vzniká, i když právní následky nenastanou (nepl. pr. jednání)

Jednání (nikoliv právní jednání)

- Jednání **zdánlivé**
- Tzv. **informační úkon** (např. § 1811, § 1728/2)
- Společenské **úsluhy** (II. ÚS 231/10)
 - pozvání na kulturní akci či konzumaci nápojů
 - jednorázové poskytnutí přístřeší
 - odnos nákupu
 - výměna pneumatiky
 - svezení stopaře

Projev vůle

- **Vůle** (I. ÚS 623/03): *„vnitřní stav jednající osoby, který není bezprostředně přístupný interpretovi právního úkonu a není interpretem tohoto právního úkonu poznatelný. Na vůli je nutno usuzovat z vnějších okolností spojených s podpisem a realizací smluvního vztahu.....“*
- Vůle je to, co má jednající – zkoumáme u něj (skutečná vůle)
- 3 stupně: Vůle k jednání, vůle být vázán, vůle k určitým následkům
- Subjektivní hledisko (jednajícího) x objektivní pohled (interpreta)

Vůle skutečná x projevená

- **Tři teorie:**
 - teorie vůle
 - teorie projevu
 - teorie důvěry
- Relevantní, zda právní jednání je:
 - jednostranné/dvou- a vícestranné
 - adresované/neadresované

Teorie vůle

- Východisko: právní jednání je nástrojem realizace autonomie vůle
- **Preference skutečné vůle** (z pohledu jednajícího)
- Projev plní pouze roli prostředku (důkazní)
- „Vnitřní vůle“ není zjistitelná, proto vždy nutná objektivní vodítka

Teorie projevu

- Východisko: základem je projevem vytvořený stav, který zakládá dobrou víru adresáta
- **Rozhodná je vůle projevená** (z pohledu adresáta)
- Preference právní jistoty, ochrany dobré víry 3. osob

Teorie důvěry

- Konstrukce právního jednání založená na **poměrování** dotčených právních principů
- Autonomie vůle x právní jistota (ochrana dobré víry)
- Roli hraje i princip poctivosti (též ochrana legitimního očekávání)
- Jak poměřovat?

Jak poměřovat?

- **Neadresovaná PJ (závěť)**
 - preference skutečné vůle
 - není přímo dotčena sféra ostatních subjektů (lze kdykoli zrušit)
- **Adresovaná PJ se srozuměním adresáta**
 - skutečná vůle, kterou druhá strana znala, nebo alespoň znát mohla a měla
 - platí u smluv
- **Adresovaná PJ bez srozumění s adresátem**
 - princip odpovědnost za sféru vlastního vlivu
 - při rozporu preference ochrany dobré víry 3. osob – „to, co se adresátovi jako projev vůle jednajícího legitimně jevílo“
 - interpretace z úhlu pohledu adresáta (**tzv. normativní výklad**)

Shrnutí

- V určitých případech je dána přednost **skutečné** vůli jednajícího
 - neadresovaná právní jednání
 - adresovaná ve srozumění s adresátem
- V jiných se preferuje projevená vůle (**normativní** vůle)
 - adresovaná právní jednání bez srozumění s adresátem
- Vždy je však nutno zkoumat **existenci** vůle jednajícího (i když je preferována vůle projevená)

Regulace projevu vůle v OZ

- § 551 a § 552: o právní jednání nejde
 - chybí-li **vůle** jednající osoby
 - nebyla-li zjevně **projevena** vážná vůle
- Absence vůle nebo projevu – **zdánlivé** PJ
- Projev vůle (§ 546)
 - **konáním** nebo **opomenutím**
 - **výslovný** nebo **konkludentní** (vyjádřený jinak než slovy)
 - smlouva může být uzavřena konkludentně jenom tehdy, je-li z okolností zřejmá vůle stran ujednat její náležitosti (§ 1756 NOZ)

Právní následky (§ 545)

- S právním jednáním jsou spojeny **právní následky**
 - v něm **výslovně vyjádřené**
 - dále právní následky plynoucí ze
 - zákona**
 - dobrých mravů**
 - zvyklostí**
 - zavedené praxe stran**
- Ačkoliv jej § 545 nezmiňuje, právní následky spoluurčuje i princip **poctivosti**

Druhy právních jednání

- Jednostranná x vícestranná (smlouvy, společná/paralelní, usnesení – PJ sui generis)
- Adresovaná x neadresovaná
- Formální x neformální
- Kauzální x abstraktní
- Inter vivos x mortis causa

Část III.

VÝKLAD PRÁVNÍCH JEDNÁNÍ

Charakteristika nové úpravy

- Právní jednání je **spíše platné** než neplatné (§ 574)
- Opuštění důrazu na formální hledisko projevu (§ 35/2 OZ 1964)
- Větší důraz na **skutečnou vůli** jednajících osob
- Právní jednání se posuzuje podle svého obsahu (§ 555/1)

Překonání § 35/2 OZ 64

- Nadále nepoužitelné: *„Je-li obsah právního úkonu zaznamenán písemně, určitost projevu vůle je dána obsahem listiny, na níž je zaznamenán; nestačí, že účastníkům smlouvy je jasné, co je předmětem smlouvy a jaká jsou jejich práva a povinnosti, není-li to poznatelné z textu listiny. Určitost písemného projevu vůle je objektivní kategorií a takový projev vůle by neměl vzbuzovat důvodně pochybnosti o jeho obsahu ani u třetích osob.“* (33 Cdo 512/2000)

Interpretační metody

- **Subjektivní metoda**
 - zaměřena na hledání úmyslu jednajícího
- **Objektivní metoda**
 - použije se, nelze-li úmysl jednajícího subjektivní metodou zjistit

Subjektivní metoda

- Při výkladu projevu vůle se vychází z **úmyslu jednajícího**, pokud byl druhé straně znám, nebo musela-li o něm vědět
 - u dvoustranné právního jednáním je určující **společný úmysl stran**
 - rozhodující je úmysl i v **případě, že je v rozporu s jazykovým vyjádřením**

Zjišťování úmyslu

- Na úmysl se usuzuje z
 - **praxe** zavedené mezi stranami
 - **obchodních zvyklostí**, jde-li o podnikatele (§ 558/2 OZ).
 - toho, co uzavření smlouvy **předcházelo** (korespondence, vyjednávání, předvedení zboží)
 - toho, jak strany daly **následně** najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přiřkládají

Konkludentní smlouva

- Při interpretaci smlouvy uzavřené konkludentně se přihlédne k
 - chování stran
 - vydaným ceníkům
 - veřejným nabídkám a jiným dokladům (§ 1756 OZ)

Objektivní metoda

- Nelze-li úmysl zjistit, přisuzuje se projevu vůle **význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen**
 - adresátem bude podle okolností
 - člověk průměrného rozumu (§ 4/1)
 - průměrný profesionál (§ 5/1)
- Projev principu poctivosti

Řešení pochybných případů

- Interpretace **contra proferentem**
 - v pochybnostech k tíži toho, kdo výrazu použil jako první
- V právním styku mezi podnikateli se výrazu přisoudí význam, který má v takovém styku **pravidelně**
- Ve vztahu mezi podnikatelem a spotřebitelem podle § 1812 odst. 1 se použije **výklad pro spotřebitele příznivější**

Část IV.

FORMA PRÁVNÍCH JEDNÁNÍ

Forma právního jednání

- Forma právního jednání
 - **ústní**
 - **písemná**
 - zachycená v **listině**
 - zachycená v **elektronickém** dokumentu
- Podle právního důvodu požadavku formy lze rozlišovat
 - **zákonnou** formu
 - **smluvní** formu
- Posílení **principu bezformálnosti** právních jednání
 - např. pro smluvní pokutu není předepsána písemná forma

Písemná forma

- Podoba písemné formy
 - **text** zachycený v listině nebo elektronickém dokumentu
 - **podpis**
- **Tzv. textová podoba**
 - např. informace, které poskytuje podle § 1819 podnikatel spotřebitelům
 - oproti písemné formě není nutný podpis
 - postačí zprostředkování údajů tak, aby je bylo možno uchovat a opakovaně zobrazit (např. prostřednictvím webových stránek)

Forma změny obsahu právního jednání

- **Zákonná forma**
 - PJ lze změnit jenom právním jednáním **stejně nebo přísnější** formy
- **Smluvní forma**
 - obsah právního jednání lze zásadně změnit **i jinou formou (méně přísnou)**
 - smlouva může bezformálnost změn vyloučit
např. v písemně uzavřená smlouvě, pro níž není tato forma obligatorně předepsána zákonem, lze sjednat, že ji lze změnit jenom písemně
- Nejde o rozpor s **§ 1906**
 - nikoliv každá změna obsahu je novací nebo narovnáním

Následky nedostatku formy

- **Neplatnost**
- Možnost **konvalidace**
- Neplatnost lze **namítnout**, jen nebylo-li plněno
 - v případě porušení smluvené formy
 - v případě porušení zákonné formy stanovené v části čtvrté OZ

Část V.

SOUKROMÁ A VEŘEJNÁ LISTINA

Pojem listiny

- Listinou je
 - **písemnost** podávající určitou **zprávu**
 - zpráva je zachycena na **movitém podkladu**, který lze **předložit** soudu
- Listinou **není**
 - písemnost **nehmotné** povahy (elektronický dokument)
 - pravidla o listinách pro ně však platí obdobně (§ 3026/1 OZ)

Pravost a správnost listiny

- **Pravost** listiny
 - listina pochází od osoby, která je uvedena jako její vystavitel
 - jinak jde o listinu falešnou (nepravou)
- **Správnost** listiny
 - obsahová pravdivost

Rozlišování listin na veřejné a soukromé

▪ **Veřejná listina**

- listina vydaná orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci

listina musí být výsledkem uplatnění veřejné moci
v případě překročení pravomoci nejde o veřejnou listinu
např. soudní rozhodnutí, protokoly apod.

- listina, kterou za veřejnou prohlásí zákon
např. notářské zápisy (§ 6 notářského řádu)

▪ **Soukromá listina**

- všechny listiny, které nejsou veřejnými listinami

Domněnky spojené se soukromými listinami

- **Soukromá listina podepsaná protistranou**
 - domněnka uznání pravosti i správnosti listiny
 - pravost podpisu se nepresumuje
- **Nepodepsaná soukromá listina**
 - žádné domněnky
 - je-li pravost nebo správnost zpochybněna, je strana zatížená DB povinna je prokázat
 - ani prokázání pravosti nezakládá domněnku správnosti
 - výjimkou jsou faktury, účtenky, záruční listy apod. (§ 566/2 OZ): dovolává-li se jich druhá strana, presumuje se jejich správnost

Domněnky spojené s veřejnými listinami

■ **Potvrzující veřejné listiny**

- původce jimi potvrzuje, že se za jeho přítomnosti stala určitá skutečnost
- *např. notářský zápis o skutkovém ději a stavu věci*
- je-li pravá, presumuje se správnost údaje o době pořízení a o skutečnostech v listině potvrzených

■ **Veřejná listina zachycující projev vůle**

- *např. uznání dluhu či smlouva ve formě notářského zápisu o právním jednání*
- je-li listina podepsána, presumuje se, že to, co je v ní projevováno, je skutečnou vůlí jednatelů

Část VI.

PRÁVNÍ JEDNÁNÍ VŮČI NEPŘÍTOMNÉ OSOBĚ

Účinky právního jednání

- Právní jednání působí (vyvolává účinky)
 - vůči **plně svéprávné** osobě od okamžiku, kdy jí projev vůle **dojde**
 - vůči osobě, která **není plně svéprávná**
 - od okamžiku, kdy dojde projev vůle jejímu **opatrovníku** nebo **zákonnému zástupci**
 - již od okamžiku, kdy dojde **nesvéprávné osobě**, ovšem jenom za předpokladu, že právním jednáním má být takové osobě poskytnuta pouze „**právní výhoda**“

Dojití projevu vůle adresátovi

- Projev vůle dojde adresátovi v okamžiku, kdy se **dostane do sféry jeho dispozice**
- Není nutno, aby se s ním seznámil, nebo aby věděl, že už návrh došel, tj. stačí, že adresát **získal možnost se s ním seznámit**
- Postačí kupř., že do schránky bylo vhozeno oznámení pošty o uložení zásilky

Domněnka doby dojití (§ 573)

- Nelze-li určit konkrétní den, kdy došla zásilka odeslaná prostřednictvím provozovatele poštovních služeb, avšak **je-li jisto, že došla**, stanoví se vyvratitelná domněnka, že
 - **vnitrostátní** zásilka došla **třetí** pracovní den po odeslání
 - **zahraniční** zásilka došla **patnáctý** pracovní den po odeslání
- Nejde o domněnku, že zásilka došla, ale **kdy** došla

Část VII.

NÁSLEDKY VAD PRÁVNÍCH JEDNÁNÍ

Přehled

- Nedostatky právních jednání mohou způsobit především jejich
 - zdánlivost
 - neplatnost
 - absolutní
 - relativní
 - relativní neúčinnost

Část VII. a)

ZDÁNLIVÁ PRÁVNÍ JEDNÁNÍ

Zdánlivé právní jednání

- Pojem zdánlivého právního jednání
 - právní jednání, které pro právo neexistuje
 - K. Eliáš: „*pouhý sen bez právních následků*“
- **Důvody:**
 - **vůle** jednající osoby **chybí**
 - nebyla **zjevně projevována vážná vůle** (nedostatek svobody, vážnosti)
 - vůle je **neurčitá, nesrozumitelná** – obsah nelze zjistit ani výkladem
nově možnost konvalidace dodatečným vyjasněním projevu
 - k právnímu jednání „**se nepřihlíží**“: § 16, 19/2, 32/2, 53, 93/1, 133/3, 252/2, 262, 272, 378, 554/2, 548, 610, 630....1551, 1552, 1801, 2076, 2168, 2174...

Např. „se nepřihlíží“:

- k vzdání se právní osobnosti, svéprávnosti (§ 16), přirozených práv (§19 odst. 1)
- k ujednáním zkracujícím či prodlužujícím promlčecí lhůtu v neprospěch slabší strany (§ 630 odst. 2)
- k nepřiměřeným ujednáním v neprospěch spotřebitele (§ 1815)
- k ujednáním zkracujícím práva nájemce bytu (§ 2235 odst. 1)
- k ujednáním vylučujícím nebo omezujícím povinnost k náhradě újmy způsobené člověku na jeho přirozených právech nebo k náhradě újmy způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti (§ 289) apod.

Zdánlivé a absolutně neplatné PJ

- Podle některých autorů je rozdíl mezi AN a Z PJ v tom, že
 - na Z PJ nelze aplikovat pravidla o **oddělitelnosti části PJ** (§ 576)
 - Z nevede k **náhradě škody** (§ 579/2)
- Taková interpretace se opírá pouze o jazykový výklad
 - neexistuje důvod, proč by nemohla být sankcí zdánlivosti stížena jenom část PJ, lze-li zbytek oddělit
 - náhradu škody lze dovodit z § 579/2 argumentem *a minori ad maius*
- Zdánlivé právní jednání tak lze považovat za **absolutně neplatné právní jednání stanovené zákonem**

Část VII.b)

NEPLATNOST

Základní změny

- Na právní jednání se má **hledět spíše jako na platné** než jako na neplatné (§ 574)
 - projevuje se také v konverzi (např. výpověď místo neplatného okamžitého zrušení PP)
 - a ve změně nezákonného rozsahu (§ 577)
- **Nikoliv každý rozpor se zákonem způsobuje neplatnost** právního jednání
- **Preference relativní neplatnosti** před neplatností absolutní

Postup při posuzování neplatnosti

- 2 kroky
 - **1. je dán důvod neplatnosti?**
 - nedovolenost právního jednání (§ 580/1)
 - počáteční nemožnost plnění (§ 580/2)
 - nedostatek způsobilosti (§ 581)
 - nedostatek formy (§ 582)
 - omyl (§ 583) atd.
 - **2. jde o neplatnost relativní nebo absolutní?**
 - kritéria viz § 586 až § 588

Nedovolenost právního jednání

- Neplatné je právní jednání, které je **v rozporu**
 - **s dobrými mravy**
 - **se zákonem**, pokud to **smysl a účel** zákona **vyžaduje**
dopadá na právní jednání *contra legem*, stejně jako *in fraudem legis*
jaký je účel porušeného zákonného zákazu nebo příkazu?
k čí ochraně má zákonné ustanovení sloužit, resp. co má chránit?
PJ je neplatné jenom tehdy, pokud **smysl a účel** zákonného zákazu vyžaduje sankci neplatnosti
 - ▣ nemá-li prodávající koncesi, není to důvodem neplatnosti smlouvy, kterou uzavřel se zákazníkem
 - ▣ ujedná-li starosta bez souhlasu obecní rady dodatek nájemní smlouvy zvyšující nájemné, nejde o neplatné ujednání

Relativní neplatnost

■ Kritérium

- neplatnost PJ je stanovena **na ochranu zájmu určité osoby**
- např. postoupení pohledávky navzdory smluvně ujednanému zákazu cese
- bezprávná výhružka (§ 587)

■ Námitka neplatnosti

- dotčená osoba musí neplatnost namítnout
- nenamítne-li ji, považuje se PJ za platné
- námitka je jednostranným adresovaným hmotněprávním jednáním
- účinky dovolání se neplatnosti působí *ex tunc*
- neplatnost nemůže namítat ten, kdo ji způsobil (§ 579/1)

Absolutní neplatnost

- Absolutně neplatné je právní jednání, které
 - se zjevně přičí dobrým mravům
 - odporuje zákonu a kumulativně zjevně narušuje veřejný pořádek
 - např. prodej léků, které nebyly schváleny, a tak mohou ohrozit zdraví a životy osob
 - zavazuje k plnění od počátku nemožnému

Část VII.c)

RELATIVNÍ NEÚČINNOST

Změny právní úpravy

■ Terminologická změna

- místo odporovatelnosti (§ 42a OZ 1964) se hovoří o relativní neúčinnosti

■ Obsah

- OZ nemá dle DZ ambici rozmnožovat dosavadní skutkové podstaty relativní neúčinnosti (odporovatelnosti), ale pouze chce prohloubit a propracovat dosavadní úpravu
- inspirací byl odpůrčí řád dle zákona č. 64/1931 Sb.
- jeho ustanovení jsou docela důsledně opsána; rozdíl je především v tom, že výraz „odporuje-li“ je nahrazen spojením „dovolává-li se neúčinnosti“ apod. (viz § 593, § 594, § 595 odst. 3, § 596, § 598, § 599 OZ)

Odpůrčí žaloba

- Relativní neúčinnost se uplatňuje **odpůrčí žalobou**
- PJ se **stane neúčinným teprve tím, že je za ně soud rozsudkem prohlásí**
- Podání odpůrčí žaloby („dovolání se relativní neúčinnosti“) lze zapsat do **veřejného seznamu** (§ 599)
 - typicky katastr nemovitostí [§ 23/1 q) KZ]
 - důsledkem zápisu poznámky je ochrana věřitele před třetími osobami, které by nabyly věc nebo právo k ní po zapsání poznámky

Kdo může podat odpůrčí žalobu?

- Odporovat může **věřitel, jehož pohledávka byla zkrácena** právním jednáním dlužníka
- Věřitel musí mít „**vykonatelnou**“ **pohledávku**, tj. pohledávku přiznanou exekučním titulem
 - řešení pro případy, kdy pohledávka ještě není „vykonatelná“: **výhrada** práva dovolat se RN (§ 593)
- **Zkrácením pohledávky**
 - věřitel nebyl v exekuci na dlužníkův majetek plně uspokojen, nebo je zřejmé, že by nemohl být uspokojen
 - nejde o zkrácení, má-li dlužník dostatek jiného majetku, z něhož může být věřitelova pohledávka plně uspokojena

Vůči komu odpůrčí žaloba směřuje?

- Odpůrčí žaloba nesměřuje proti dlužníkovi, ale **proti třetím osobám**, a to (§ 594)
 - proti tomu, kdo s dlužníkem právně **jednal**
 - proti tomu, kdo z právního jednání přímo **nabyl prospěch**
 - proti **právnímu nástupci** uvedených osob, jde-li o dědice
 - toho, kdo nabyl jmění při přeměně právnické osoby jako její právní nástupce
 - jiného právního nástupce, za předpokladu uvedeného v § 594/2

Skutkové podstaty RN - přehled

- RN pro **úmysl** zkrátit věřitele (§ 590/1)
- RN pro **mrhání** majetku (§ 590/2)
- RN **bezúplatných** právních jednání (§ 591)
- RN pro **opomenutí** (§ 592)
- Skutkové podstaty se mohou v konkrétním případě překrývat

RN pro úmysl zkrátit věřitele § 590/1 písm. a)

- **Úmysl** dlužníka zkrátit svého věřitele
 - stačí i **nepřímý** úmysl (věděl, že může zkrátit, a byl s tím srozuměn)
 - nemusí jít jenom o odporujícího věřitele, ale o **kteréhokoli** existujícího věřitele
- **Druhé straně byl znám úmysl** zkrátit věřitele
 - přesněji jde o vědomost druhé strany o možnosti zkrácení věřitele (Pulkrábek)
- K odporovanému PJ došlo v posledních **5 letech**

RN pro úmysl zkrátit věřitele § 590/1 písm. b)

- **Úmysl** dlužníka zkrátit věřitele
 - písm. b) jej výslovně v úvodu věty nezmiňuje, bezpochyby však vyplývá z její druhé části
 - o nepřímém úmyslu a o věřitelích platí totéž, co u písm. a)
- **Druhé straně musel být úmysl zkrátit věřitele znám**
 - na rozdíl od písm. a) není nutno, aby skutečně věděl o možnosti zkrácení
 - objektivní měřítko: postačí, že takovou vědomost by měla osoba případu znala při zvážení okolností, které ji musely být v jejím případě zřejmé (§ 4/2)
 - touto osobou bude buď průměrně rozumný člověk (§ 5/1)
 - nebo průměrný profesionál (§ 5/2)
- Ke zkracujícímu PJ došlo v posledních **dvou letech**

RN pro úmysl zkrátit věřitele § 590/1 písm. c)

- PJ mezi dlužníkem a **osobou blízkou**
 - vymezení osoby blízké viz § 22 (odst. 1 i 2)
- **Úmysl** dlužníka zkrátit věřitele
 - věřitel jej nemusí prokazovat; průkaz jeho nedostatku je na žalovaném
- **Vědomost druhé strany (tj. osoby blízké) o úmyslu zkrátit věřitele**
 - je na osobě blízké, aby prokázala existenci skutečností, z nichž vyplývá, že o úmyslu zkrátit věřitele nevěděla a ani vědět nemohla
- Ke zkracujícímu jednání došlo během posledních **2 let**

RN pro mrhání majetkem (§ 590/2)

- Zkracující PJ spočívá v **kupní** nebo **směnné** smlouvě
- Touto smlouvou dlužník **mrhá** s majetkem
 - zbavuje se svého majetku **výrazně pod cenou**
- Druhá strana **musela poznat** v dlužníkově jednání mrhání s majetkem
 - věřitel nemusí prokazovat pozitivní vědomost žalovaného; stačí, že o ní nevěděla, ačkoliv o ní vědět musela – stejné jako podle § 590/1 b)
- Smlouva byla uzavřena v posledním **1 roce**

RN bezúplatných právních jednání (§ 591)

- Bezúplatné PJ mezi dlužníkem a druhou stranou (např. darování), s těmito **výjimkami**:
 - plnění zákonné povinnosti
 - obvyklé příležitostné dary
 - přiměřené věnování na veřejně prospěšný účel
 - plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti
- Ke zkracujícímu PJ došlo v posledních **2 letech**

RN pro opomenutí (§ 592)

- Odkazuje se na § 590 a § 591 NOZ, a to pokud jde o
 - opomenutí, kterým dlužník pozbyl majetkové právo
 - opomenutí, kterým jiné osobě vůči sobě vznik, zachování nebo zajištění jejího práva majetkové povahy způsobil
 - odmítnutí dědictví (krom dědictví předluženého)
- Tj. lze-li uvedená opomenutí podřadit pod některé ze skutkových podstat § 590 nebo § 591, a byl-li jimi věřitel zkrácen (§ 589) lze jim odporovat

Důsledky relativní neúčinnosti

- Určil-li soud, že právní jednání dlužníka je vůči věřiteli neúčinné, má to za následek (§ 595 odst. 1 NOZ):
 - právo věřitele domáhat se **uspokojení pohledávky z toho, co neúčinným jednáním z dlužníkovy majetku ušlo**
 - právo na „odpovídající“ **náhradu**, není-li uspokojení pohledávky věřitele z ušlého majetku dobře možné (např. třetí osoba již získanou věc spotřebovala, zničila nebo převedla na jiného)
 - šlo-li o příjemce **bezúplatného** plnění, a byl-li v **dobré víře**, je povinen plnit věřiteli pouze **v rozsahu, v němž byl obohacen** (§ 595/3 NOZ)

Možnosti žalovaného

- Osoba, proti níž odpůrcí žaloba směřovala (odporovatelův odpůrce)
 - může exekuci na majetek, který získala na základě relativně neúčinného právního úkonu, odvrátit tím, že **uspokojí pohledávku, kterou má věřitel vůči dlužníkovi** (§ 597/1 OZ)
 - může **od dlužníka** požadovat **vrácení vzájemného plnění**, tj. plnění, za něž nabyl majetek, o něž v důsledku prohlášení právního jednání za relativně neúčinné opět přišel, nebo **splnění pohledávky** „oživlé“ následkem toho, že se věřitel dovolal neúčinnosti (přesněji že soud právní jednání prohlásil za neúčinné)

Část VIII.

PROMLČENÍ

Změny a základní charakteristika

- **Změny**
 - **posílení postavení nositele práva**
tříletá lhůta je koncipována jako subjektivní rozšířením případů, kdy neběží promlčecí lhůta
 - **možnost ujednat si jinou délku promlčecí lhůty**
- **Základní konstrukce promlčení**
 - nebylo-li právo vykonáno v promlčecí lhůtě, promlčí se a dlužník není povinen plnit
 - plnil-li dlužník po uplynutí promlčecí lhůty, nemůže požadovat navrácení toho, co plnil
 - soud přihlédne k promlčení jen k námitce dlužníka

Předmět promlčení

- Promlčují se zásadně pouze **majetková práva**; výjimky:
 - **právo na výživné**; promlčují se však práva na jednotlivá opětuující se plnění (§ 613 OZ)
 - **vlastnické právo a práva z něj odvozená**: právo domáhat se rozdělení společné věci, právo na zřízení nezbytné cesty, právo na vykoupení reálného břemene (§ 614 OZ)
 - **zástavní právo** se nepromlčí dřív než zajištěná pohledávka
 - promlčí-li se pohledávka, není to důvodem pro **zpětný převod práva**, byla-li pohledávka zajištěna zajišťovacím převodem práva (§ 616 NOZ)

Počátek běhu promlčecí lhůty

- Zásadní změnou je, že promlčecí lhůta je nově stanovena jako lhůta se **subjektivně určeným počátkem**
 - promlčecí lhůta počíná běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé
 - tímto dnem je obecně
 - den, kdy se oprávněná osoba skutečně dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, nebo
 - den, kdy se o nich dozvědět měla a mohla (ale pro svou nedbalost o nich ve skutečnosti nevěděla)
- § 620 až § 628 obsahují zvláštní pravidla počátku běhu promlčecí lhůty pro určitá práva

Délka promlčecí lhůty

- Je obecně vymezena pomocí kombinace subjektivní a objektivní promlčecí lhůty
 - **objektivní** promlčecí lhůta činí **deset let** ode dne, kdy právo dospělo
 - **subjektivní** promlčecí lhůta
činí podpůrně podle zákona **tři roky**
§ 630 OZ umožňuje ujednat si tuto **lhůtu kratší nebo delší**, a to v intervalu 1 rok až 15 let
 - § 631 až § 644 OZ obsahují zvláštní ustanovení o délce promlčecí lhůty (většinou 10 a 15 let)

Běh promlčecí lhůty

- Ze situací upravených v § 645 až § 651 lze poukázat především na:
 - vliv dohody věřitele a dlužníka o **mimosoudním jednání** (§ 647)
 - stavění běhu promlčecí lhůty v případě **uplatnění práva** u orgánu veřejné moci (§ 648)
 - hrozba nebo lstivé uvedení v **omyl** (§ 650)
 - **vyšší moc** (§ 651)
- Pokračuje-li běh promlčecí lhůty po odpadnutí některé z těchto překážek, neskončí promlčecí lhůta dříve než za **6 měsíců** ode dne, kdy začala znovu běžet

Obnovení nároku a běh nové promlčecí lhůty

- **Uzná-li dlužník promlčený dluh (§ 2053 NOZ)**, počne běžet nová promlčecí lhůta ode dne, kdy k uznání došlo; byla-li v uznání určena doba splatnosti, promlčí se právo nejpozději za deset let od posledního dne určené doby
- Obdobně to platí, bylo-li již promlčené právo **přiznáno rozhodnutím orgánu veřejné moci**

Část IX.

PREKLUZE

Pojem a důsledky prekluze

■ Prekluze

- spočívá v zániku práva uplynutím lhůty a neuplatněním práva v této lhůty
- má nastávat jenom v případech explicitně stanovených v zákoně

např. § 1075 odst. 2 OZ výslovně upravuje zánik práva volby výhodnějšího řešení při zpracování cizí věci ve zlé víře

zánik práva podat návrh podle § 1128 odst. 3 OZ

- K prekluzi se přihlíží *ex offo*
- Plnění prekludovaného dluhu je bezdůvodným obohacením
- Na běh prekluzivní lhůty se mají obdobně použít ustanovení o běhu promlčecí lhůty